

samen[®]

Amsterdamsche Coöperatieve Woningvereniging 'Samenwerking' B.A.

Juni 2018

Beelden van Hildo Krop. Fotoserie Patricia Kockelkorn

Inhoud

- 05 **Redactioneel**
- 06 **Bestuurscolumn**
Met duurzaamheid Het Schip in
- 08 **Brieven van leden**
De herprofilering van de Hobbemakade
- 11 **Statushouders**
Hoe bevalt het bij Samenwerking?
- 14 **Stadsbeeldhouwer**
De bruggenroute van Hildo Krop
- 20 **Het Nieuwe Huis**
Herinneringen van een bewoonster aan haar oma
- 24 **4 mei herdenking**
Bij het namenmonument
- 26 **Estafettecolumn**
Een slavin redden
- 28 **110 jaar Samenwerking**
De keuze van het kunstwerk
- 30 **Uit het kantoor**
Over senioren, verduurzaming, onderhoud en ratten

04

Foto: Patricia Kockelkorn

Redactioneel

Triomf, triomf! Hef aan, mijn luit, want moeder zegt: de tand is uit! Laat dreunen nu de wanden! Dat schreef de dichter Hendrik Tollens ter gelegenheid van het eerste tandje van zijn zontje. Welnu, als een vader de komst van slechts één tandje zo kan aankondigen, hoeveel te meer mag SAMEN dan ook de komst van een nieuw lid van ons redactieteam bejubelen. Co Welgraven, een ouwe rot in het vak. Hij was van juni 2010 tot april 2013 al eerder lid van onze redactie. Een herintreder dus. Hij stelt zichzelf aan u voor. Lees ook zijn interview met een van de drie vluchtelingengezinnen die bij Samenwerking zijn komen wonen.

05

De vereniging Het Nieuwe Huis bestaat honderd jaar. Het gebouw zelf was tien jaar later klaar. De oma van Marijke Weisglas kwam er in 1948 te wonen. Marijke haalt jeugdherinneringen aan haar op en aan Het Nieuwe Huis. Nu woont zij er zelf.

Samenwerking viert haar 110-jarig bestaan met de aanschaf van een kunstwerk. De selectiecommissie licht in het kort de uiteindelijke keuze toe. In het septembernummer wordt hier uitgebreider op ingegaan.

De fotoserie gaat ditmaal over de kunstwerken van beeldhouwer Hildo Krop die een groot aantal bruggen in onze omgeving sieren. Maar niet alleen de bruggen. En niet iedereen vindt het mooi, al valt over smaak niet te twisten. Of toch? Voor het eerst kunt u in de digitale versie van SAMEN doorklikken naar achtergrondinformatie.

Op 4 mei werd voor het eerst een korte herdenkingsplechtigheid bij het namenmonument in de Gerard Terborgstraat gehouden. SAMEN doet hiervan verslag en plaatst dit unieke monument in een wat bredere context.

Naast dit alles treft u ook weer onze vaste rubrieken aan: bestuurscolumn, estafettecolumn, mededelingen uit het kantoor en brieven van leden.

De inleverdatum voor uw bijdragen aan het septembernummer van SAMEN is 1 augustus. De redactie wenst u een aangename zomervakantie.

Lessen in verduurzaming

Edward Loos

De overheid, maatschappelijke instellingen, bedrijven en bewoners hebben zich in het kader van het overkoepelend klimaatakkoord van Parijs tot doel gesteld om de uitstoot van broeikasgassen in Nederland in 2030 fors terug te dringen en daarvoor concrete afspraken over CO²-reductie te maken. Dit betekent energiebesparing o.a. door isolatie en Amsterdam wil in 2035 “van het gas af”. In dat kader staat ook Samenwerking voor een grote uitdaging in de toekomst. De eerste invulling van deze verduurzamingsopgave is reeds opgepakt middels een pilot in een leegstaande woning op de Hobbemakade. Hiervoor is een gekwalificeerd bureau ingehuurd (Archivolt).

06

Een reeds lopende opgave op het vlak van verduurzaming betreft de tweede fase van het zonnepanelenproject. In de laatste nieuwsbrief Samengevat is een oproep geplaatst voor deelname aan een werkgroep Verduurzaming, samengesteld uit leden van de vereniging die deskundig zijn op dit terrein. De werkgroep zal het bestuur adviseren over voornoemde concrete verduurzamingsactiviteiten, alsmede over relevante toekomstige ontwikkelingen op dit vlak.

Ter voorbereiding op de verduurzamingsopgave heeft een uitgebreide delegatie van Samenwerking op 16 maart jl. een werkbezoek gebracht aan gebouw Het Schip (82 woningen) van woningcorporatie Eigen Haard in de Spaarndammerbuurt. Er was veel belangstelling, zowel van de kant van de ledenraad als het bestuur. Onze groep heeft eerst een inleiding gekregen en vervolgens kregen we een rondleiding en hebben we uitgebreid een gerenoveerde woning kunnen bekijken. Het programma werd verzorgd door Philip Breedveld van Archivolt.

Het Schip is zeer ingrijpend gerenoveerd waarbij het hele pand is gestript, funderingsherstel heeft plaatsgevonden, de individuele cv-ketels in de woningen zijn verdwenen, de huizen vloerverwarming hebben gekregen en een gebalanceerde ventilatie met warmteterugwinning en een lage energierekening. De binnenisolatie bestaat uit doos-in-doos, fermacell vloeren en hr+-monumentenglas. Er zijn gasgestookte cv-ketels voor een collectief van 8 tot 12 woningen geplaatst in technische ruimtes op zolder. De installatie is nu nog gasgestookt, maar kan later ook all-electric worden. Elke woning heeft aparte thermostaten per kamer voor vloerverwarming. Voor tapwater staat per portiek een zonneboiler opgesteld (750 liter) die opgewarmd wordt met zonnecollectoren en pv-panelen, bijgestaan door een hr-ketel voor zonloze dagen. Elektrisch koken is al heel gangbaar. De vernieuwingsoperatie in Het Schip was zo ingrijpend dat de bewoners hier tijdelijk voor uitgeplaatst zijn in wisselwoningen.

07

Het werkbezoek was uitermate informatief en illustratief door met eigen ogen de installaties op zolder en de woning te kunnen bekijken. Voor velen van ons was het een nuttig en leerzaam uitje op vrijdagmiddag, dat in het buurtcafé hoopvol werd afgesloten met levendige discussies over toepassingsmogelijkheden en ambities bij Samenwerking. Ook hierover zullen we u blijven informeren.

En op de valreep nog dit feestje: Evert Bartlema heeft het initiatief genomen Samenwerking te laten meedingen naar een gratis buurtconcert in het kader van het Grachtenfestival. Dankzij zijn overtuigende pleidooi heeft Samenwerking een gratis concert gewonnen! Van de 42 aanmeldingen zijn er door de jury 10 toegekend. Het concert zal in een van de weekenden van augustus plaatsvinden op de Harmoniehof. U hoort nog (nader en prachtige klanken). Ik kijk uit naar de lente. U ook?

Een nieuwe Hobbemakade

Izak en Cootje Salomons

08 **Toen op 10 mei 2016 het plan voor herinrichting van de Hobbemakade door ambtenaren van de gemeentelijke projectgroep werd gepresenteerd, was het wel even schrikken. De Hobbemakade moest vanaf de Stadionweg in rechte lijn worden 'gestroomlijnd' om onderdeel te kunnen worden van het Hoofdnet Auto. En er zouden, om doorstroming van de auto's mogelijk te maken, langs deze route 27 parkeerplaatsen worden vervangen door nieuwe parkeerplaatsen in het woonstraatje langs de huizen tussen Gerard Terborgstraat en Reinier Vinkeleskade.**

Zowel het stroomlijnplan als het parkeerplan zouden een flinke aantasting betekenen van het mooie plantsoen langs de straat met de monumentale bomen en de druk gebruikte speelplaats. Een van de aanwezige ambtenaren stelde voor dat vanuit de buurt een groepje zou worden gevormd van de mensen met bezwaren tegen de verontrustende ideeën van de gemeente.

Dit leidde tot oprichting van de Buurtgroep Hobbemakade en tot het schrijven van een Zienswijze over het plan, die door ca. 90 buurtbewoners werd ondertekend. In eerste instantie leverde dat niet veel op. We probeerden de gemeente daarna op andere gedachten te brengen door een bezoek van een delegatie uit de groep aan stadsdeelbestuurder Paul Slettenhaar en door inspraak bij de gemeentelijke raadscommissie voor Duurzaamheid en Infrastructuur. Een van de insprekers was Rob Mommers, die namens Samenwerking wees op het gevaar voor de waarde van onze buurt als monument van woningbouw en stedenbouw.

De bocht van de Hobbemakade. Foto van de auteurs

09 Dat was in december 2016. In het voorjaar van 2017 kwamen stadsdeelbestuurder Slettenhaar en wethouder Pieter Litjens op uitnodiging van de buurtgroep ter plaatse kijken en kort daarna werd een speciaal 'Participatietraject' gestart waarin buurt en projectgroep samen aan het ontwerp zouden gaan werken. Daarbij zou de Nota van Uitgangspunten niet meer als keiharde wet worden gehanteerd maar als uitgangspunt voor een stedenbouwkundig alternatief. De buurtgroep wilde bovendien dat er vanuit het gemeentelijke projectbureau een volwaardige stedenbouwkundige ontwerper zou komen, die bij de herinrichting alle relevante aspecten zou betrekken, en niet alleen het verkeerskundige aspect.

Die gemeentelijke stedenbouwer was Quirijn Verhoog. Hij ging samen met het ontwerpgroepje van de buurtgroep (de Club van Tien) aan het werk. Hij bleek het eens te zijn met de schets vanuit de groep dat je het stroomlijnen van de weg ook zou kunnen interpreteren als elegante afbuiging van de route zodat de kop van het plantsoen behouden kon blijven. Maar hij kwam ook met nieuwe elementen die het plan versterkten. Zo werd een stedenbouwkundige studie die voor een eerder niet uitgevoerd gemeentelijk plan gemaakt was,

van stal gehaald. Daarin kwam naar voren dat Berlage dit stuk van de Hobbemakade voor ogen had gehad als groene Parkway, net als andere brede lanen van zijn Plan Zuid.

En vanuit het projectbureau kwam het idee dat de op te heffen parkeerplaatsen langs de Hobbemakade voor het grootste deel konden worden ingericht langs het tramspoor van de Ruysdaelstraat en voor de rest in de buurt (tenminste als het plan voor compensatie van parkeerplaatsen door moest gaan, maar dat is afhankelijk van de actuele politieke dynamiek). In ieder geval zouden er geen parkeerplaatsen meer tussen plantsoen en woningen komen.

En zo is uiteindelijk het plan voor de herinrichting omgetoverd van een star verkeersplan met onnodige schade voor groen en woonomgeving tot een volwaardig ontwerp. Wel zijn er nog een paar kleinere punten die niet helemaal bevredigend zijn opgelost. Zo is er op het allerlaatst in opdracht van de CVK (Centrale Verkeerscommissie van de gemeente) bepaald dat het stukje fietspad tussen Reijnier Vinkeleskade en het nieuw in te richten kruispunt met verkeerslichten naast het plantsoen in twee richtingen moet worden aangelegd. Daarmee zouden het plantsoen en middentrottoir ernaast daar toch weer smaller worden en we vragen ons af of dit wel zo'n veilige oplossing is en of ze daar niet eerder (dus binnen het participatietraject) mee hadden kunnen aankomen.

Maar dit is binnen het totaal niet meer dan een schoonheidsfoutje, dat met een beetje goede wil kan worden opgelost. De hoofdzaak is dat de samenwerking tussen gemeente en buurt een mooi plan heeft opgeleverd en dat gebleken is dat inspraak door ervaringsdeskundige buurtbewoners een goede manier van werken is. Voor de gemeentelijke democratie misschien wel een nieuw begin.

STATUSHOUDERS

Familie Aldabee vindt haar draai

Co Welgraven

“Mooi? Het huis is prachtig, heel prachtig!” De Syrische Rim Aldabee is opgetogen over de dubbele bovenwoning in de Gerard Terborgstraat waar ze sinds een kleine twee jaar samen met haar man Mohammed en hun drie kinderen woont. “Het huis is licht, en groot. De kinderen hebben alle drie een eigen kamertje.” Een jaar voordat ze bij Samenwerking een huurwoning kregen, kwamen Rim en de kinderen in Nederland aan, op de vlucht voor het oorlogsgeweld in hun vaderland Syrië. Mohammed had zijn land al een jaar eerder verlaten. Via azc's en opvangcentra op diverse plekken in het land kwam het herenigde gezin in september 2016 in de Gerard Terborgstraat te wonen.

Ook twee andere woningen van Samenwerking werden aan zogeheten statushouders toegewezen, aan een ander Syrisch gezin, en aan een gezin uit Afghanistan. Dat ging niet onopgemerkt: enkele leden van Samenwerking maakten bezwaar omdat met deze toewijzing de statuten van onze woningcoöperatie werden genegeerd. Maar het bestuur, gesteund door de Ledenraad, vond dat er gezien de ellendige positie van vluchtelingen uit Syrië en andere landen in het Midden-Oosten iets gedaan moest worden.

De familie Aldabee woont met groot plezier in de Gerard Terborgstraat. Al waren de eerste maanden niet makkelijk, geeft Rim toe. Zij en haar man hadden moeite om contact met de medebewoners te leggen, ze hadden soms het gevoel dat ze niet bij iedereen welkom waren. “Ik groette altijd netjes, maar mensen groetten niet altijd terug. Misschien waren ze een beetje bang voor ons.” Maar dat ongemak en die onwennigheid gingen al snel voorbij. “We praten met de burens, gaan bij mensen op bezoek, en ze komen bij ons. En onze kinderen spelen met andere kinderen uit de buurt. De relaties zijn nu prima.”

Vlnr Rim (spreek uit Riem), Sara, Mohammed en Khaled (spreek uit Chaled). Niet op de foto Leen (spreek uit Lien) Foto: Co Welgraven

12

Samenwerking probeerde de statushouders op diverse manieren te steunen. Er kwam een begeleidingsgroep met mensen uit de buurt die de nieuwe bewoners wegwijs maakten bij het zoeken naar een school en een sportclub bijvoorbeeld. Ook de gemeente bood de helpende hand. De familie Aldabee is over die ondersteuning zeer te spreken: “We zijn fantastisch geholpen”, zegt Rim. Op hun beurt zijn vader en moeder flink bezig met de vereiste inburgerings- en taalcursussen. De 35-jarige Rim, die in Syrië lerares wiskunde was, heeft al een paar examens gedaan. Mohammed, 57 en van beroep antiekhandelaar, is wat minder ver. Maar hij is erg gemotiveerd om het Nederlands onder de knie te krijgen, anders wordt het wel heel moeilijk om een baan te krijgen, beseft hij maar al te goed.

De twee jongste kinderen hebben hun leeftijd mee (Sara is zes en Khaled twaalf) en leren het Nederlands bijna vanzelf. Op school praten ze de hele dag in deze taal, en dat doen ze ook met hun vriendjes en vriendinnetjes. Sara zit in groep drie, en Khaled in groep zeven, op dezelfde school bij het Olympiaplein. In de winter gaan ze er met de tram heen, in de rest van het jaar met de fiets; dat fietsen hebben ze zich snel aangeleerd. De oudste van de drie kinderen, de zestienjarige Leen, zit op een Montessorischool in Oost; ook zij spreekt inmiddels goed Nederlands.

13

Naast de verplichte cursussen heeft de familie zelf initiatieven genomen om in te burgeren. Vlak nadat ze in deze buurt kwam wonen, begon Rim met een catering van Syrische maaltijden op de zondag. Dat sloeg enorm aan: soms waren er wel 75 aanvragen. Man en kinderen hielpen moeder om het eten met een bakfiets rond te brengen. De keuken in hun bovenwoning bleek al gauw veel te klein. Huize Lydia bood uitkomst, maar ook daaraan zaten de nodige nadelen zodat Rim uiteindelijk tot haar spijt moest besluiten met deze service te stoppen.

Ze hebben met z'n vijven hun draai in Amsterdam wel gevonden. De kinderen zeggen graag naar school te gaan, Sara heeft onder de vijftien kinderen in haar klas al een paar vriendinnetjes gevonden, uit Syrië, Polen en Roemenië, maar ook uit Nederland. Khaled, fervente fan van Barcelona (Messi is z'n grote voorbeeld) en van Ajax, zit op voetballen en is daar heel enthousiast over. Ze voelen zich al behoorlijk Amsterdammer, en herkennen de trekjes van hun stadgenoten, ook de negatieve: “Ze kunnen soms wel heel erg mopperen, over van alles”, meent Khaled. Maar gelukkig zijn de meeste Amsterdammers heel aardig, zeggen ze in koor.

De familie vindt de stad mooi, en dan vooral de grachten, en kan zich nog vaak verbazen over typisch Nederlandse verschijnselen, zoals de vele ophaalbruggen. Ze wisten al snel de winkels te vinden waar het hun vertrouwde voedsel te koop is zoals hummus, want op Nederlandse gerechten als stampot hebben ze het niet zo. Ze komen vooral graag bij Turkse zaken in Oost. En voor de dagelijkse boodschappen gaan ze naar de Aldi, want die zit om de hoek en is ook nog eens lekker goedkoop.

En dat is mooi meegenomen, want ze moeten wel op hun uitgaven letten. Mohammed zou deze zomer graag een paar dagen naar Parijs gaan, want in de Franse hoofdstad heeft hij veel vrienden. Dat is nog een uitvloeisel van zijn vroegere baan toen hij met zijn antiekhandel heel Europa doortrok. Maar die reis zit er voorlopig niet in. Erg is dat niet, want er is hier in Amsterdam genoeg te zien, en te doen. “We hebben het soms gewoon druk”, lacht Rim.

De beeldenroute van Hildo Krop

Reinder Tonkens

Mijn vrouw moest afstappen omdat het fietspad was opgebroken. Met de fiets aan de hand stak ze de brug van de Beethovenstraat tussen de Bernard Zweerskade en de Stadionkade over. Ze werd aangesproken door een keurige heer. Mevrouw, mag ik u wat vragen? Natuurlijk, zei mijn vrouw. Ziet u dat beeldje daar van die twee naakte kindertjes, die elkaar kussen? Vindt u dat niet walgelijk? Nee, in het geheel niet, zei mijn vrouw. O, bent u dan soms pedofiel? Nee, antwoordde mijn vrouw en stapte zonder verder iets te zeggen op en fietste weg. Vuile heks!, riep hij haar na. Dat beeldje was van Hildo Krop.

14

15

In 1949 verhuisden wij van Arnhem naar Amsterdam. Woningruil. Wij kwamen terecht in een huis van Samenwerking aan de Reijnier Vinkeleskade. Als jongetje vond ik dat niet leuk. Alleen maar baksteen om me heen. Wij woonden in Arnhem aan de rand van de stad met uitzicht op een wei met koeien. En aan de overkant bos. Ik had altijd met mijn vriendjes door de bossen aan de overkant gezworven. Niet van gevaar ontbloomt, want wij kwamen soms met zakken vol rode pepers thuis. Dat bleek achteraf lichtspoor munitie te zijn, die daar door 'de mof' of de geallieerden achtergelaten was. Hier in Amsterdam moest ik op straat spelen. Dat was wel even wennen.

Dat het straatbeeld verfraaid was met beeldhouwwerken zag ik wel, maar meer vanuit mijn ooghoeken. Ze hoorden bij de buurt. Je merkte ze op, maar je keek er niet naar. Je aandacht ging uit naar heel andere dingen zoals goede verstoppelplekken in de portieken en de plantsoenen. De dichter K. Schippers schreef ooit over kunstwerken: 'Jij hebt de dingen niet nodig om te kunnen zien, maar de dingen hebben jou nodig om gezien te kunnen worden'. Dat heb ik gedaan, bijna zeventig jaar nadat ik hier kwam wonen. Vanwege die ontmoeting van mijn vrouw met die rare man. Maar beter laat dan nooit.

Foto: Patricia Kockelkorn

Dat de beelden die onze bruggen sieren van Hildo Krop zijn, wist ik. Maar dat was lang niet alles, bleek mij via deze link <http://www.geheugenvanplanzuid.nl/archief/architectuur/bruggenroute.htm>

Hildo Krop was een overtuigd socialist, die zich liet inspireren door dichters als Herman Gorter, Carel Steven Adama van Scheltema, Henriëtte Roland Holst en Abraham van Collem. Hij geloofde in geëngageerde kunst. De brug over de Boerenwetering naar de Van Hilligaertstraat is aan weerszijden versierd met een zogeheten pijlerbekroning in de vorm van een mannenfiguur met geheven handen, met achter zich een aantal trap treden met kleinere figuren. Dit verwijst mogelijk naar een dichtregel van Gorter: 'O, Arbeiders, ik ben niets dan de trap, waarlangs uw Schoonheid naar de Toekomst stijgt'. Een gedicht van Van Collem zou een andere inspiratiebron zijn geweest: 'De kunstenaar die de mensen de weg naar de hemel wijst'. Ooit verwoordde Hildo Krop het zelf als volgt: 'Voor mij is de enige reden van bestaan van de kunstenaar dat er in de gemeenschap geestelijke krachten leven, die maken dat de mens niet leven kan van brood alleen en dat de mensen hun verlangens en idealen in vorm of klank of kleur willen zien of horen. Zolang die geestelijke krachten aanwezig zijn, heeft de kunstenaar reden van bestaan. Zodra je je een toestand indenkt waarin die geestelijke krachten ontbreken, verliest de kunst elke zin'.

18

Niet alle beelden in onze buurt zijn van Hildo Krop. In het plantsoen beneden langs de waterkant van het Muzenplein staat een aantal kinderbeeldjes van allemaal andere kunstenaars. Dit was het gevolg van kritiek in de gemeenteraad op de monopoliepositie van Hildo Krop. In de toegang van de voormalige Rijksverzekeringsbank (nu een advocatenkantoor) staan twee meer dan levensgrote beelden. De vrouwenfiguur in de linkernis is 'De beschermer van de Sociale Zorg en Gerechtigheid'. De mannenfiguur in de rechternis is 'De beschermer en handhaver van de sociale wetgeving'. Het vrouwenfiguurtje in zijn rechterhand symboliseert die sociale wetgeving. Het vrouwenbeeld is van Frits van Hall. Het mannenbeeld is van Hildo Krop.

Hildebrand Lucien (Hildo) Krop werd geboren in Steenwijk op 26 februari 1884. Hij overleed in Amsterdam op 20 augustus 1970. Hij kreeg grote bekendheid als stadsbeeldhouwer van Amsterdam. Sinds 2007 is het Hildo Krop Museum gehuisvest in villa Rams Woerthe in zijn geboortestad.

19

Foto's: Patricia Kockelkorn

Herinneringen aan Het Nieuwe Huis

Marijke Weisglas

Mijn oma woonde vanaf 1948 gedurende dertig jaar in Het Nieuwe Huis (HNH). Marietje woonde op de vijfde verdieping, naast het dakterras, boven het toenmalige postkantoor, wat nu het Medisch Centrum is. Vanaf mijn geboorte in 1951 is HNH daardoor ook mijn woonomgeving geworden. Sinds 2010 ben ik er zelf bewoner en ik ga er nooit meer weg, voor mij geen ander huis dan Het Nieuwe Huis.

20

Natuurlijk zijn er een heleboel dingen anders geworden, maar ook gelijk gebleven. Als kind was ik sowieso alleen maar gefocust op het appartement van mijn oma, maar ik weet zeker dat er in haar tijd nauwelijks gebruik werd gemaakt van het dakterras, nu zitten er vanaf de eerste zonnestraal in de ochtend bewoners. De gezamenlijke badkamers op iedere verdieping moesten er toen ook al zijn geweest, maar mijn oma had zelf een badkamer, dus ik had geen idee dat net als nu, de meeste bewoners gebruikmaakten van de gezamenlijke voorzieningen, die ongetwijfeld toen ook brandschoon werden gehouden. Ik had meer oog voor de stortkokers tegenover de lift waar vuilnis zonder het in een zak te doen naar beneden kon worden gegooid, waar het in bakken in de kelder terecht kwam. Geen groter genot om als kind met m'n hoofd in die stortkoker te hangen en het vuil naar beneden te horen kletteren. Die stortkokers zijn er niet meer, omdat op een gegeven moment de muizen beneden in groten getale toenamen. Wel zijn de vuilniskasten per verdieping intact gebleven, totdat onlangs de containers buiten werden geplaatst en iedereen nu zelf de vuilnis buiten brengt.

Het kan niet anders of HNH was toen ook voor alleenstaanden. Na WO II woonden er, nebbisj, relatief veel alleen uit de oorlog teruggekomen Joodse mensen, vooral vrouwen: tante Jetje, tante

21

Saartje, tante Esther, tante Tootje, tante Eefje. Het restaurant was waar nu de bibliotheek is, en ik zie kokkin Katja zo voor me, gezet met een pront wit koksmutsje op haar hoofd. Iedere bewoner had een tienrittenkaart, die met een grote zilverkleurige kniptang bij iedere maaltijd een gaatje kreeg. Hollandse kost, in allerlei kleine glimmende stalen schaaltes, draadjesvlees, rodekool, gekookte aardappelen, sla en appelmoes. Het dagmenu hing iedere dag op elke verdieping, iets dat nu nog steeds in het gebouw is te zien.

De bibliotheek zat toen op de eerste verdieping, waar nu de collectie kinder- en reisboeken is, en de bewoners konden er zo via een deur van binnenuit heen. De keukentjes van de woningen in HNH zijn nauwelijks zo te noemen, piepkleine kitchenettes, die zo zijn gebouwd, omdat het restaurant beneden was en bewoners geacht werden er alleen een ontbijtje te maken of een ei te bakken voor de lunch. Overigens maakte mijn oma met Chanoeka/kerst altijd uitgebreid de meest verrukkelijke viskoekjes die er maar op de hele wereld zijn.

Marijke met haar oma op de Dam

Op iedere verdieping is nog steeds een glimmend koperen brievenklep waarin de uitgaande post kon worden gegooid, die naar beneden viel en in de hal in een kastje terecht kwam en werd opgepikt om buiten bij het postkantoor te worden gepost. Dat deden in de tijd van mijn oma de portiers, die ook alle kranten en post, twee keer per dag, rondbrachten. En dat is nog steeds, post en kranten worden bij ons door de brievenbus van je appartement bezorgd, zij het dat er met de vele relatief jonge bewoners van dit moment niet meer zo veel post is, laat staan kranten. Waar we nu nog nauwelijks één portier hebben, waren er indertijd vier portiers - waarvan altijd eentje 's nachts aanwezig -

die in gesteven uniform met pet op, de portiersloge bemanden. Vrouwelijke portiers waren er nog niet. Er was toen ook buizenpost, hoe en wat precies weet ik niet meer, maar fascinerend was het wel, om berichten de portiersloge via een koker binnengezield te zien en vooral te horen worden. Ook waren de portiers druk met het telefoonschakelbord, allemaal draden, pluggen en schakelaars, waarmee aanvankelijk ook naar buiten werd gebeld. Niet iedereen had trouwens telefoon, waardoor er in het pand twee openbare telefooncellen waren. Eén portier stond geregeld bij de statige draaideur en hielp de bewoners naar buiten. Nu in verband met veiligheid ondenkbaar om de voordeur de hele dag open te hebben staan.

22

Foto: Leo Pauw

de gezamenlijke wasmachines en -drogers op iedere verdieping. Dat hoefde toen ook niet, want alle was werd in die tijd als vanzelfsprekend door wasserijen en stomerijen opgehaald. Een bloemenman ventte in een mand in de hal zijn boeketten, iets dat zelfs ik aan het begin van mijn woonperiode nog heb meegemaakt.

Van de grote binnentuin werd toen niet zoveel gebruikgemaakt. Van de logeerkamers wél, ook typisch iets van HNH. Doordat de woningen zo klein zijn, is de mogelijkheid er niet om gasten bij je thuis te laten slapen, maar ook daaraan is gedacht, want iedere bewoner kon en kan via de portier tegen een schappelijke prijs een logeerkamer huren waarvan het geld dan van je rekening wordt geschreven. Alle appartementen van piepklein tot de grootste hebben een zolderberging, maar wat er indertijd nog niet was zijn

HNH heeft één grote lift en een kleine, maar de luxe ging niet zo ver dat er een liftboy was. In tegenstelling tot nu, waar HNH nog zeker veel grandeur van vroeger heeft, was het in de jaren van mijn oma enorm chic om in HNH te wonen, voor een huur die voor die tijd zeker niet laag was, maar beslist ook niet tot de top behoorde. Nu is HNH nog steeds uniek, omdat de huurprijzen door iedereen, ook met een uitkering, zijn op te brengen, op een plek in Amsterdam die niet centraler kan.

Mijn oma kwam meteen in een grote tweekamerwoning, wat nu ondenkbaar is, iedereen (boven de 21 jaar) die is ingeloot start in een kleine eenkamerwoning met gedeeld sanitair op de gang. Overigens duurt het nog zeker een jaar voordat er weer een loting is, zo niet langer, want u begrijpt, niet veel mensen verlaten HNH. Wereldreizen worden gemaakt, maar met een huisbewaarder in je appartement. En er wordt eerst buitenshuis serieus proef-samengevoond, voordat iemand hier deze droomplek opzegt.

23

Uitzicht vanaf het dakterras. Foto: Leo Pauw

Herdenken

Els van Eijden

Bij het monument in de Gerard Terborgstraat zijn op 4 mei jl. de bewoners van Samenwerking herdacht die tijdens de Tweede Wereldoorlog het slachtoffer zijn geworden van het naziregime. Dit monument is een van de 193 oorlogs- en herdenkingsmonumenten in Amsterdam (in Nederland zijn naar schatting 3500 monumenten). Het was de eerste keer dat de herdenking hier plaatsvond.

24 Dorine Winkels, een van de initiatiefnemers voor het monument, memoreerde dit in haar toespraak bij de herdenking: “Het is fijn dat wij nu een eigen plek hebben, te midden van onze huizen om hier de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog, die toen hier woonden, te kunnen herdenken. Op het buurtmonument staan 170 namen van toenmalige bewoners van Samenwerking, onder hen een flink aantal familieleden van bewoners van nu. Behalve dat er een verbinding is met de slachtoffers via deze familiebanden, loopt die verbinding ook via de woningen en daarmee met de mensen die daar nu wonen.”

Dorine zei ter toelichting dat dit monument zo dicht bij de bewoners blijkt te staan dat de betrokkenheid groot is. Daardoor zijn er het afgelopen jaar 12 meldingen binnengekomen en verbeteringen aangebracht. Het is goed dat Victor Levie daarmee rekening heeft gehouden bij het ontwerpen van de monumentale deurposten en naamplaatjes. Een oudere dame meldde bijvoorbeeld dat zij twee van de drie namen miste van burens die in de oorlog waren weggehaald en vermoord. Na enig zoekwerk bij Joods Monument en Stadsarchief bleek dat de namen van het echtpaar anders gespeld moesten worden en konden zij op het monument worden bijgeplaatst. En na de herdenking op 4 mei zijn er ook nog meldingen van mogelijke fouten binnengekomen. De meldingen worden altijd eerst gecheckt bij de website joodsmonument.nl, die wordt beheerd door het Joods Cultureel Kwartier. En als er dan nog vragen zijn, wordt het Stadsarchief ingeschakeld.

Blijkens de woorden van Dorine woonden de slachtoffers die op het monument staan in 75 woningen van Samenwerking en in 14 appartementen in Het Nieuwe Huis: “Die verwevenheid van de huidige bewoners met de slachtoffers via familie en woningen maakt ons herinneringsmonument uniek en voor de bewoners van Samenwerking tot een bijzondere plek.” Zij hoopt dat dit het begin is van een jaarlijks terugkerende herdenking.

25 Hierna droeg K. Schippers zijn gedicht *Naam en adres* voor, dat hij voor de onthulling van het monument op 30 juni 2017 had gemaakt (zie voor de tekst SAMEN van september 2017). Daarna volgden de twee minuten stilte en werd deze korte ceremonie na het zingen van het Wilhelmus afgesloten. Er werden bloemen gelegd en steentjes op de deurposten. Het leggen van steentjes is een Joodse traditie; de steentjes drukken onder meer uit dat er wordt voortgebouwd op de goede daden van de overledenen.

Foto: Reinder Tonkens

Het is goed om te zien dat het monument regelmatig wordt bezocht en dat er voor overlevende familieleden nu een plek is om te gedenken. Door de band met de huidige bewoners van Samenwerking brengt dit monument de gruwelen van de Tweede Wereldoorlog dichtbij. Een monument dat je hiermee kunt vergelijken is het buurtmonument Schaduwkade, dat in 2013 werd gerealiseerd door de huidige bewoners van de Nieuwe Keizersgracht. Hiermee worden de 200 joodse bewoners herdacht die woonden aan deze gracht tussen de Amstel en de Weesperstraat.

Een slavin redden

Hans Ree

Volgens mijn vrouw heb ik eens gezegd dat ik liever mijn rechterhand zou afhakken dan de binnenstad verlaten. Je zegt zoveel. Het gebeurde toch, het vertrek uit een geliefd huis waar de huur en de trappen te hoog waren geworden en de scheuren in de muren te groot. We hebben toen veel huizen bekeken. Toen we op Wittenburg waren geweest vroeg mijn vrouw op de bushalte aan een jongen of het daar 's avonds veilig was. Hij lachte en zei: 'Als je dat wilt moet je in Zuid gaan wonen.'

26

We kregen bij Samenwerking een woning die ruimer was dan we hadden verwacht, wat misschien kwam doordat die in december vrijkwam. Veel mensen verhuizen niet graag met Kerstmis. Het was een bruikbaar huis, alleen was er te weinig muur voor kunst en boeken. Iemand had me eens gevraagd hoeveel schaakboeken ik had, en toen zei ik: 'Ongeveer drieduizend.' Hij was verbaasd en zei: 'Drieduizend boeken over een spel, hoe kan dat?' Een maand later vroeg een schaakboekhandelaar in Bologna hetzelfde en toen ik hetzelfde antwoord gaf, was hij ook verbaasd: 'Maar u bent toch een gerespecteerde schaakjournalist, hoe kunt u dan met maar drieduizend schaakboeken uitkomen?' Ik vertelde hem over de bibliotheek op het Max Euweplein, en toen begreep hij het.

Ik moest ongeveer 1500 schaakboeken wegdoen, om over de boeken van algemeen nut nog maar te zwijgen. Mijn vrouw offerde minstens zoveel op het altaar van de verhuizing. We moesten harde keuzes maken. Ik ben geen compulsieve verzamelaar, maar in mijn dromen was ik het soms wel. In het echt had ik jarenlang een abonnement op het Russische weekblad 64 en op het dagblad Sovjetski Sport, waarin veel schaaknieuws stond. Een paar keer had ik een angstdroom dat er één aflevering was weggeraakt. In het echt had ik al honderden van die blaadjes weggegooid.

27

Na de verhuizing naar ons samenwerkingsdorp voelde ik me schuldig tegenover de boeken die ik niet had meegenomen, als een slavenhandelaar die niet goed voor zijn lijfeigenen had gezorgd. De vergelijking is niet van mij, maar van de Duitse schrijver Walter Benjamin, die door een scheiding zijn bibliotheek, die niet groot was maar wel bijzonder, jarenlang had moeten missen. Benjamin beschreef de aankoop van een boek als een reddingsactie voor een verschoppeling die eenzaam en verlaten op de markt had gelegen en door de aankoop de vrijheid krijgt, 'zoals de prins een mooie jonge slavin kocht in de verhalen van Duizend-en-een-nacht.'

Ik merkte dat onze OBA meer een sympathieke coffeeshop is dan een bibliotheek en dat we daarnaast de boekenkasten in de Gerard Terborgstraat hebben. In het begin wilde ik daar de samenwerkingsmens leren kennen. Al die tijdschriften van Bres-Planète verspreid over bijna alle plankjes, wat betekent dat? Ik had er met Rudy Kousbroek over willen praten, die daar vast een stevig oordeel over zou hebben, maar dat kan niet meer. Ik neem boeken mee uit de kasten en laat er andere achter. Was het niet een beetje aanstellerij, dat verhaal van Benjamin over de slavenmarkt? Ik zie onze boekenkasten eerder als een spijsverteringskanaal van het geestelijk voedsel van de samenwerkingsmens, een maag waar ik altijd uit kan snoepen.

Hans Ree geeft het stokje door aan redacteur en bewoner Paul Krijnen

Go Welgraven

Na een paar jaar afwezigheid voeg ik mij weer graag bij de redactie van Samen. Het vak is mij vertrouwd: ik werk een kleine veertig jaar in de journalistiek (Trouw, Volkskrant, Financieele Dagblad), ben sinds kort met pensioen, maar schrijf nog regelmatig. In 1993 heb ik voor het eerst een woning bij Samenwerking gehuurd, een paar jaar later ben ik naar Berlijn verhuisd, en sinds 2000 wonen mijn vrouw Maaïke en ik met groot plezier in de Gerard Terborgstraat. Ik heb een aantal jaren in de Ledenraad gezeten en ben sinds 2010 voorzitter van de Commissie Voorrangsregeling.

Het jubileum- kunstwerk

Vera Illés / Lid bewonersgroep Jubileumkunstwerk

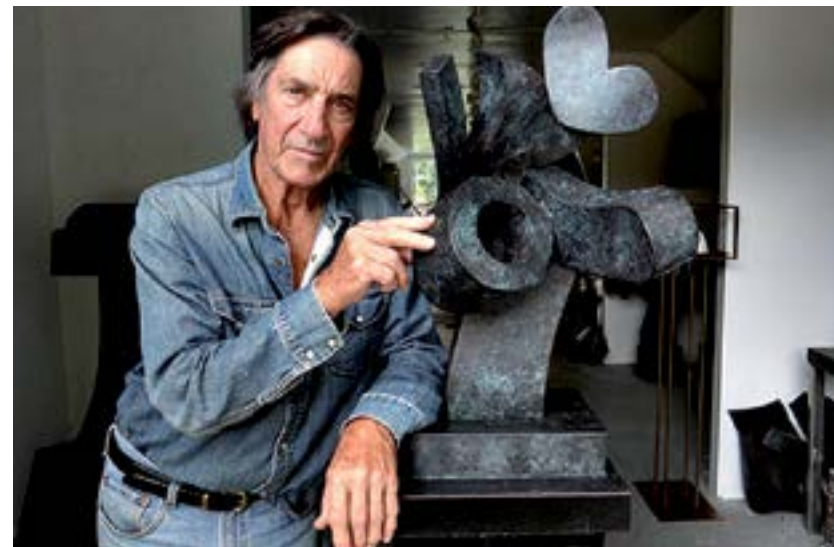
Het kunstwerk en de plek lijken voor elkaar te zijn gemaakt. Als straks het beeld 'Red Circles & Waves' van Hans van de Bovenkamp er staat, ondergaat de hoek van de J.M. Coenenstraat en de Reijnier Vinkeleskade een complete transformatie. Het nu wat onaanzienlijke plantsoen wordt een markante plek in de buurt. Door zijn openheid biedt het plantsoen dan vanuit alle richtingen een verrassend zicht op het beeld met zijn speelse opbouw van cirkels, golvende stroken en schuin geplaatste lijnen. Het lijkt te ademen, mee te bewegen met de stroom van het nabijgelegen water. Op deze plek wordt het een blikvanger in het dynamische straatbeeld, en niemand die het passeert zal het onberoerd laten.

28

Hans van de Bovenkamp (Garderen, 1938) is in de Verenigde Staten een gevierd kunstenaar. Een kleine honderd beelden van zijn hand bevinden zich daar in de openbare ruimte, in musea en in privécollecties. In Nederland is hij relatief onbekend. Toen hij zeventien was emigreerde hij met zijn ouders naar Canada. Zijn opleiding - aanvankelijk tot landschapsarchitect - volgde Van de Bovenkamp in Michigan, hij verhuisde daarna naar New York, waar zijn faam sinds de jaren 1970 een grote vlucht heeft genomen. ArtZuid 2017 bracht voor het eerst grote beelden van Van de Bovenkamp naar Nederland. Behalve 'Red Circles & Waves' ook drie sculpturen die nog op het Mahlerplein staan.

Het beeld dat Samenwerking in oktober hoopt te plaatsen, is er een uit een grote serie uit de jaren 1980, geïnspireerd op bewegingen in water. Natuur, vertelt Van de Bovenkamp in een filmdocumentaire, is voor zijn hele oeuvre een belangrijke bron van inspiratie. Daarnaast zijn een religieuze opvoeding, de mythologie en de heilige bouwwerken van verschillende culturen waarmee hij op zijn vele reizen kennis heeft gemaakt, van invloed geweest op zijn kunst.

Het jubileumkunstwerk is een waardig cadeau van Samenwerking aan de stad. Om het financieel mogelijk te maken zijn subsidieaanvragen onderweg en is er een crowdfundingactie gestart. In de komende maanden zullen alle bewoners en bedrijven in de buurt een donatieverzoek krijgen. Via www.samenwerking.org houden wij u regelmatig op de hoogte van de stand van zaken.

29

Hans van de Bovenkamp. Foto: Denise Moore

Fotomontage Rutger Emmelkamp

Uit het kantoor

Evert Bartlema

30 **Terwijl buiten de vrijwilligers van de tuingroepen onder de bezielende aanvoering van onze hovenier alweer hard aan de slag zijn (en de magnolia in de binnentuin van de Gerard Terborgstraat zijn mooiste week alweer achter de rug heeft), is binnen hard gewerkt aan het jaarverslag en de jaarrekening. Die worden tijdens de Algemene Ledenvergadering van 25 juni a.s. gepresenteerd. Het jaar 2017 was, zo schrijft het bestuur in het voorwoord bij het verslag, een productief jaar. Ook financieel was sprake van een voorspoedig jaar; het resultaat is t.o.v. 2016 met € 100.000 toegenomen tot € 737.000. In de ledenraadsvergadering van 23 april jl. is de jaarrekening vastgesteld.**

In deze ledenraadsvergadering is ook het **huurbeleid** voor 2018 besproken. Net als vorig jaar heeft het bestuur de reguliere verhoging per 1 juli a.s. bepaald op het niveau van de inflatie van het voorafgaande jaar, nu 1,4%. Daarnaast wordt, conform het beleidsplan 2016-2020, een inkomensafhankelijke huurverhoging gevraagd aan huurders met een huur onder € 711 en een inkomen boven € 41.056 (met uitzondering van AOW-gerechtigden). Na enige discussie hierover in de ledenraad besloot het bestuur om niet de maximaal toegestane inkomensafhankelijke verhoging van 5,4% te vragen, maar een iets gematigde 3,4%. Belangrijkste motief om deze extra verhoging door te voeren is dat hiermee een deel van de verhoudingsgewijs wat goedkopere woningen iets sneller in de pas gaat lopen met het huurniveau van de overige woningen. In het najaar zal, zo is afgesproken, de werkgroep huurprijsbeleid beoordelen of het totale huurprijsbeleid (ook de huurprijsvaststelling bij nieuwe verhuringen) bijstelling verdient.

We hebben op 18 april een feestje bijgewoond bij onze burens: de coöperatieve vereniging **Het Nieuwe Huis** bestond die dag 100 jaar. Het gebouw zelf is overigens pas 10 jaar later gerealiseerd. Ter gelegenheid van dit lustrum heeft Het Nieuwe Huis een prachtig minimuseumpje ingericht in hun voormalige archiefruimte, met oude (ontwerp)tekeningen en voorwerpen die herinneren aan de bijzondere ontstaansgeschiedenis.

31 Een ander feestje – maar wel enigszins voorzien, want in de lijn van eerdere uitkomsten – was de beoordeling die we ontvingen van **KWH**, het keurmerkinstituut dat de dienstverlening van woningcorporaties aan hun huurders beoordeelt. Samenwerking scoorde over 2017 een gemiddeld cijfer van 8,3. Daarmee staan we op de tweede plek van alle in 2017 beoordeelde (ruim 100) verhuurders. Alleen een kleine corporatie met 500 woningen in Vierlingsbeek doet het in de ogen van hun huurders nog een fractie beter. We hebben op grond van deze beoordeling opnieuw het KWH-huurlabel ontvangen. Omdat we voorlopig wel weten hoe we het moeten doen, vragen we voor de eerstkomende jaren geen nieuwe beoordeling meer aan.

Hoe goed we het in sommige opzichten ook doen, de overlast die onze huurders ervaren in de complexen waar **groot onderhoud** aan de gevels wordt uitgevoerd, wordt er niet minder om. Momenteel wordt hard gewerkt aan de Hobbemakade (complex 4), de Bartholomeus Ruloffsstraat (complex 17) en twee complexen in de Jacob Obrechtstraat e.o. (complex 2 en 3). We proberen vooral goed te communiceren over de werkzaamheden, zodat iedereen in ieder geval weet wat hem/haar ongeveer te wachten staat. Voor complex 17 hebben we een aparte klankbordgroep van bewoners ingesteld, die op gezette tijden de ervaringen uitwisselt. Daar leren we dan ook weer van.

Amsterdamsche Coöperatieve Woningvereniging "Samenwerking" B.A.
Roelof Hartstraat 42, 1071 VK , Amsterdam, www.samenwerking.org, 020 66 285 84
Redactie: Jacques Bettelheim, Els van Eijden, Leo Pauw, Reinder Tonkens en
Co Welgraven. E-mail: redactiesamen@samensamenwerking.org
Ontwerp: joseph plateau. Fotografie: Patricia Kockelkorn. Drukker: Straatsma PMS